

ارزیابی تاثیر عوامل تاریخی بر ساختار توسعه شهر شیراز

حسین نگاهیاری^۱، سیروس سلیمانی^۲، محمودرضا اشرف منصوری^۲، جعفر برومند مهر^۴

^۱ باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران.

^۲ باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران.

^۳ باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران.

^۴ باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران.

negahdary_h@yahoo.com

چکیده

این مقاله با هدف شناخت عوامل تاریخی بر ساختار توسعه شهر شیراز انجام گرفته است. پژوهش حاضر شامل محله ها و عوامل تاثیرگذار بر آن و ارتباط آنها با یکدیگر و مجموعه شهری شیراز و همچنین شبکه شهری منسجم با ساختار توسعه و محل سمت و سوهای شهری می باشد. جهت دست یافتن به این امر مطالعات اسنادی و کتابخانه ای و مدارک تاریخی بخش عمده پژوهش را تشکیل داده است.

شیراز به عنوان یکی از شهرهای تاریخی ایران دارای ساختار ویژه ای به لحاظ شهرسازی می باشد و امروزه عوامل تاریخی شهر آخرین شواهد جهت توسعه شهر را در خود حفظ کرده به گونه ای که حاوی اطلاعات با ارزش از این رو می باشد. عوامل تاثیرگذار تاریخی بر ساختار توسعه شهر، شامل عوامل متعددی می باشد که محله های گوناگون را به وجود آورده است. اما آنچه شیراز را از دیگر شهرهای تاریخی متمایز می نماید وجود جهات توسعه گوناگون برای شهر است. که منشاء گوناگون دارد؛ بطوری که ساختار توسعه شهر از همه جهات توسعه پیدا نموده است. این امر باعث ایجاد محله ها و مناطق گوناگون تاثیر داشته و نظام توسعه شهر با فضاهای خارجی را تحت تاثیر قرار داده است.

کلمات کلیدی: تاثیر عوامل تاریخی، ساختار توسعه و شهر

شیراز

مقدمه

ساختار شهرهای کهن، استعداد و قدرت حیات و زندگی را دارد و پدیده ای ماندگار است. ساکنان یک شهر به این فضاهای ماندگار نیاز دارند تا به آنها تعلق داشته باشند و معنای سکونتشان را از گذشته ای دیرین تا به امروز درک نمایند «کوبین لینچ» ماندگاری را میزان مقاومت عناصر یک شهر در برابر فرسودگی و زوال و دارا بودن توانایی فعالیت طی دوره طولانی تعریف می کند (پاکزاد، ۱۳۸۵، ۱۱۳).

شهرهای ایران که در طول دوره های تاریخی با تکیه بر خلاقیت و ابتکار ملی به صورت درون زاء، به رشد و تکامل رسیده بودند، به

تدریج طی چند دهه به کلی دگرگون گردیدند و خصوصیات کالبدی، ارزش های فرهنگی، ویژگی های اجتماعی، هنری و تاریخی خود را از دست دادند. تغییرات بطئی از انقلاب مشروطیت آغاز شد، اما روند شهرسازی و شهرنشینی ایران از سال ۱۳۰۰ شمسی به بعد با پذیرش مدرنیته و تبعیت از الگوهای غربی شیوه های برنامه ریزی شهری، وارد مرحله تازه ای شد که می توان آن مرحله را مرحله تحول و دگرگونی نامید (حبیبی و دیگران، ۱۳۹۰، ۱۶). از ابتدای قرن نوزدهم توجه به مسائل شهری شکل جدیدتری به خود گرفت؛ زیرا رشد صنعت و تکنولوژی بر گستردگی شهرها افزود و در این رهگذر رشد و توسعه کالبدی شهرها نه تنها از عوامل طبیعی، بلکه از عوامل انسانی نیز تاثیر پذیرفت (قدمی و یوسفیان، ۱۳۹۳، ۶۳). ساختار کالبدی- فضایی یک شهر و یا به طور کلی هر نوع سکونتگاهی می تواند از عوامل بسیاری تاثیر پذیر باشد. در واقع سازمان فضایی برآیند تمام نیروهای انسانی، طبیعی و انسان ساخت است که هم دارای نمود عینی و هم نمود ذهنی است. چگونگی رشد هر شهر تحت تاثیر عوامل متعددی چون محدودیت طبیعی و امکانات آن، سیاست های برنامه ریزان و چگونگی مصرف زمین و بسیاری عوامل دیگر قرار دارد. از این رو امروزه آگاهی از ساختار فضایی و شکل شهر می تواند یکی از عوامل مهم تاثیرگذار در میزان موفقیت برنامه ریزان و دست اندرکاران شهری باشد و به بهبود محیط های شهری کمک شایانی بنماید (قدمی و یوسفیان، ۱۳۹۳، ۶۴).

شهر شیراز هم یکی از شهرهایی است که تحت تاثیر عوامل مختلف تاریخی- که درباره آن بحث خواهد شد- رشد و ساختار توسعه شهر بیشتر یافت. ریشه برخی از تغییرات و تحولات این شهر در عوامل گوناگون تاریخی دوره های مختلف است.

پرسش های پژوهش

چگونه می توان تاثیر عوامل تاریخی بر ساختار توسعه شهر شیراز را ارزیابی نمود؟